

Valtakunnansyyttäjä

23.2.2026

SY/573/2026

Hallintovaliokunnalle

Hav@eduskunta.fi

Asiantuntijalausunto, 23.2.2026, SY/573/2026

Viite: HE 188/2025 vp – Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi esitutkintalain, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 b §:n muuttamisesta

Asianomistajan yksityisoikeudellisen vaatimuksen selvittäminen

Syyttäjälaitos kannattaa ehdotusta.

Rikosilmoituksen kirjaaminen

Syyttäjälaitos kannattaa ehdotusta.

Esitutinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen

Syyttäjälaitos kannattaa ehdotusta.

Ilmoitus epäillyn oikeuksista ja kuulusteltavalle tehtävät ilmoitukset

Syyttäjälaitos kannattaa ehdotusta.

Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän yhteistyövelvollisuus

Neuvotteluvelvollisuus

Rikosprosessin sujuvoittamisen kannalta on keskeistä se, miten hyvin esitutkintavaihe palvelee erityisesti vaativien rikosasioiden syyteharkintaa ja oikeudenkäyntivaihetta. Rikosprosessi on akkusatorinen, mikä tarkoittaa sitä, että syyttäjällä on keskeinen rooli rikosasioiden käsittelyssä, koska hänen tehtävänä on

Valtakunnansyyttäjä

23.2.2026

SY/573/2026

huolehtia rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta Syyttäjälaitoksesta annetun lain 9 §:n mukaisesti. Syyttäjän tehtävänä on koota syytteen teonkuvauksen vetoamisseikasto ja hankkia sitä tukeva todistusaineisto, jotta hän pystyy esittämään oikeudenkäynnissä syytteen tueksi tarvittavan näytön. Syyttäjä osallistuu ainoana viranomaisena rikosprosessin kaikkiin vaiheisiin esitutkinnasta muutoksenhakuun saakka. Rikosprosessin kokonaisuudessa esitutkinta on paitsi rikoksen selvittämisvaihe myös tuomioistuinkäsittelyn valmisteluvaihe. Syyttäjän keskeinen rooli rikosasioiden käsittelyssä edellyttääkin, että syyttäjä osallistuu rikosasian käsittelyyn etupainotteisesti ja vahvoin toimivaltuuksin jo esitutkinnan aikana.

Ehdotuksen mukaan tutkinnanjohtajan on neuvoteltava syyttäjän kanssa siitä, mitä asian valmisteleminen syyteharkintaa ja oikeudenkäyntiä varten edellyttää ja onko kaikki tarvittavat seikat riittävästi selvitetty ennen esitutkinnan päättämistä. Ehdotus korostaa sitä, että esitutkinta on rikosepäilyn alustavaa selvittämistä koskeva työvaihe, jonka pääasiallinen ja tärkein tehtävä on tuottaa rikosepäilyn ratkaisemisessa tarvittava aineisto rikosprosessin seuraavissa vaiheissa, eli syyteharkinnassa ja oikeudenkäynnissä käytettäväksi.

Syyttäjälaitos pitää ehdotettua tutkinnanjohtajalle säädettyä neuvotteluvollisuutta kannatettavana ja ennakoi sen aktivoivan syyttäjää vaiheistamaan työtään vaativien rikosasioiden varsinaisesta syyteharkintavaiheesta esitutkintavaiheeseen. Vaiheistuksen onnistuttua syyttäjät pystyvät tämänhetkistä reaaliaikaisemmin vastaamaan tutkinnanjohtajan kiireellisiinkin neuvottelutarpeisiin.

Loppulausuntomenettely

Ehdotuksen mukaan esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän tulee neuvotella esitutkintayhteistyön järjestämiseen liittyvistä kysymyksistä, ja jos loppulausuntomenettelyä käytetään, loppulausuntopyynnön sisällöstä, sekä mahdollisesti saadun loppulausunnon edellyttämistä toimenpiteistä. Säännöksellä pyritään lisäämään syyttäjän aktiivista osallistumista esitutkinnan loppuvaiheeseen ja

Valtakunnansyyttäjä

23.2.2026

SY/573/2026

loppulausuntomenettelyn käyttöön, sekä sen johdosta arvioitavien kysymysten käsittelyyn rikosprosessia tehostavalla ja nopeuttavalla tavalla. Ehdotetun tehostetun loppulausuntomenettelyn jälkeen rikosasia on käräjäoikeuden pääkäsittelyn alkaessa nykyistä valmiimpi keskitettyyn ja jäsenneltyyn käsittelyyn, ja oikeudenkäyntejä nykyisin hidastavien, vielä pääkäsittelyn aikanakin tehtävien lisätutkintapyyntöjen voi toivoa vähenevän tai peräti loppuvan kokonaan. Ehdotettua loppulausuntomenettelyn tehostamista on arvioitava rikosprosessin kokonaisuuden, eikä ainoastaan esitutkintavaiheen näkökulmasta. Syyttäjälaitos pitää ehdotusta ja sen tavoitteita kannatettavina.

Resurssinäkökulma

Vaikka Syyttäjälaitos edellä kuvatuin tavoin pitää neuvotteluvollisuuteen ja loppulausuntomenettelyyn ehdotettuja muutoksia kannatettavina, se esittää samalla huolensa siitä, miten hyvin tutkinnanjohtajat ja syyttäjät pystyvät käytännössä noudattamaan lain velvoittamaa terävöitettyä yhteistyövelvoitettaan. Tutkinnanjohtajilla on samanaikaisesti työn alla useita käynnissä olevia esitutkintoja. Syyttäjällä on syyteharkinnassaan ja tuomioistuimissa vireillä samanaikaisesti suuri määrä rikosasioita. Nykyisessä voimavaratilanteessa on kyseenalaista, kuinka reaaliaikaisesti syyttäjä pystyy vastaamaan esimerkiksi tutkinnanjohtajan esittämiin neuvottelutarpeisiin loppulausuntopyynnön yksilöidyistä kysymyksistä. Syyttäjä ei pysty tuomaan neuvotteluihin täyttä osaamispanostaan perehtymättä huolellisesti esitutkinnassa jo kertyneeseen aineistoon. Perustellut kannanotot loppulausuntopyynnön sisältöön edellyttävät syyttäjältä esitutkinnassa kertyneen aineiston huolellista läpikäyntiä näyttöasetelman ja vetoamisseikaston hahmottamiseksi. Käytännössä tämä tarkoittaa alustavan syyteharkinnan tekemistä.

Lain tasolle nostettu yhteistyövelvoite edellyttääkin onnistuakseen, että tutkinnanjohtajan ja syyttäjän on resursseista huolimatta pystyttävä aikatauluttamaan keskinäinen yhteistyönsä siten, että se parhaalla mahdollisella

Valtakunnansyyttäjä

23.2.2026

SY/573/2026

tavalla edistää koko rikosprosessiketjun toiminnan sujuvuutta. Ehdotuksen mukaan neuvotteluvollisuuden piiriin kuuluvat myös esitutkintayhteistyön järjestämiseen liittyvät kysymykset. Esimerkkinä näistä voidaan mainita esitutkinnan keston vaikuttavat tutkinnanjohtajan ja syyttäjän yhteiset aikataulukysymykset. Jokaisen rikosketjun viranomaisen pitää pyrkiä oman työvaiheensa keston minimoimisen sijasta kiinnittämään huomiota rikosprosessin kokonaiskeston eli siihen yhteenlaskettuun aikaan, joka kuluu esitutkinnan aloittamisesta lainvoimaisen tuomion julistamiseen saakka. Ehdotetut neuvotteluvollisuudet saattavat pidentää esitutkintavaihetta, mutta hyvin toimiessaan lyhentää syyteharkinta-aikaa ja pääkäsittelyn kestoja (koska esitutkinnan päättämisen jälkeiset lisätutkintapyynnöt vähenevät), jolloin rikosprosessin kokonaiskesto lyhenee ja sujuvuus paranee. Tämä onkin hallituksen nyt ehdottamien kaikkien lainsäädäntömuutosten tavoitteena.

Perusteluvollisuuden keventäminen

Ehdotettuun, syyttämättäjäättämispäätöksen perustelua koskevaan jälkimmäiseen virkkeeseen (*perusteluista on ilmevä asian laadun ja laajuuden edellyttämällä tavalla ne seikat ja todisteet sekä näytön arviointi ja oikeudellinen päättely, joihin päätös perustuu*) on voimassa olevaan lakiin verrattuna ainoastaan lisätty sanat ”asian laadun ja laajuuden edellyttämällä tavalla”. Tämä muutos ei poistaisi syyttämättä jättämisestä päättävän syyttäjän ongelmallista ja työlästä velvollisuutta perustella päätöksensä tuomioistuimen tuomion kaltaisesti punnitsemalla laajasti epäillyn syyllisyyden puolesta ja sitä vastaan olevaa näyttöä.

Syyteharkintaa suorittavan syyttäjän tehtävänä ei kuitenkaan ole ratkaista kysymystä epäillyn syyllisyydestä, eikä sitä useinkaan ole edes mahdollista tehdä asianmukaisesti pelkän esitutkinnassa kertyneen kirjallisen aineiston perusteella.

Syytetyn syyllisyys ratkaistaan vasta tuomioistuimen tuomiolla, jonka antamiseen asti syytetty nauttii syyttömyysolettaman suojaa. Syyteharkinnassa syyttäjän on rikoksesta epäillyn syyllisyyden sijasta ratkaistava, täyttyvätkö oikeudenkäynnistä

Valtakunnansyyttäjä

23.2.2026

SY/573/2026

rikosasioissa annetun lain 1 luvun 6 §:ssä säädetty *syytteen nostamisen edellytykset*, ja päättää, onko asiassa nostettava syyte, vaiko tehtävä syyttämättä jättämistä koskeva päätös joko näytön puuttumisen, taikka harkinnanvaraista syyttämättä jättämistä koskevien säännösten perusteella.

Syyttämättäjättämispäätöksen perustelujen tulisikin keskittyä syyllisyyskysymyksen laajan puntaroinnin sijasta niihin seikkoihin, joiden perusteella syyte jätetään nostamatta. Näytön puuttumiseen perustuvan päätöksen perusteluiksi tulisi riittää syyttäjän toteamus, ettei hän esitutkinnassa saadun selvityksen perusteella katso olevan todennäköistä, että epäilty olisi syyllistynyt rikokseen, josta häntä on epäilty. Harkinnanvaraisessa syyttämättäjättämispäätöksessä olisi riittävää todeta epäillyn syyllisyyden tueksi olevan syytteen nostamiseen oikeuttavia todennäköisiä syitä, ja keskittyä sen jälkeen perustelemaan, miksi syyte kuitenkin jätetään nostamatta tapaukseen soveltuvan harkinnanvaraisen perusteen (tekijän nuoruus, rikoksen vähäisyys tms.) nojalla.

Syyttäjät tekevät vuosittain noin 30.000 päätöstä syyttämättä jättämisestä. Niitä koskevan perusteluvelvollisuuden rajoittaminen edellä kuvatuin tavoin koskemaan sitä asiaa, minkä syyttäjä ratkaisee, merkitsisi huomattavaa työpanoksen säästämistä. Lisäksi päätösten laatu paranisi, kun niiden lukijat saivat nykyistä paremman ja täsmällisemmän tiedon siitä, minkä kysymyksen syyttäjä on tosiasiallisesti ratkaissut.

Voimassa olevan lain mukainen syyttämättäjättämispäätöksen perusteleminen tuomioistuimen tuomion kaltaisesti on ongelmallista myös rikosasian asianosaisten, varsinkin asianomistajan oikeuksien kannalta. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 14 §:n mukaan asianomistaja saa itse nostaa syytteen rikoksesta, jos syyttäjä on päättänyt jättää syytteen nostamatta. Tämän oikeuden käyttämistä ei ole omiaan edistämään se, että syyttäjän nykyiseen tapaan perusteltu päätös näyttäytyy ratkaisuna, jolla kysymys epäillyn syyllisyydestä on tullut jo

Valtakunnansyyttäjä

23.2.2026

SY/573/2026

ennakolta ratkaistua. Käytännössä lieneekin tavanomaista, että kun asianomistajan nostamaa syytettä käsitellään tuomioistuimessa, syytetty vetoaa syyttömyytensä tueksi nimenomaan syyttäjän syyttämättäjäättämispäätöksessä esitettyihin, syyllisyyskysymystä koskeviin perusteluihin.

Edellä lausutuilla perusteilla olisi tarkoituksenmukaista, että oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 6 a §:n 2 momentti muotoiltaisiin seuraavasti:

Päätös syyttämättä jättämisestä on perusteltava. Perusteluista on ilmentävä asian laadun ja laajuuden edellyttämällä tavalla ne seikat, joihin päätös perustuu.

Näin muotoiltuna kattaisi säännös riittävällä tavalla syyttäjän velvollisuuden perustella syyttämättä jättämistä koskeva päätöksensä riippumatta siitä, tehdäänkö päätös prosessuaalisella (ei näyttöä, ei rikos tai syyteoikeuden puuttuminen) vai harkinnanvaraisella (nuoruus, vähäisyys, kohtuus jne.) perusteella. Tällainen säännös olisi myös linjassa syyttäjän tekemien, esitutinnan toimittamatta jättämistä tai lopettamista koskevien rajoittamispäätösten perustelemista koskevan esitutkintalain 11 luvun 1 §:n säännösten kanssa.

Tarvittaessa voitaisiin täsmällisempiä ohjeita esim. syyttämättäjäättämispäätösten rakenteesta antaa valtakunnansyyttäjän yleisillä ohjeilla.

Yleistiedoksianto erityisen laajoissa rikosasioissa

Syyttäjälaitos kannattaa ehdotusta.

Tiedottaminen esitutkinnassa

Syyttäjälaitos kannattaa ehdotusta.

Tiedoksiantosääntely

Syyttäjälaitos kannattaa ehdotusta.

Valtakunnansyyttäjä

23.2.2026

SY/573/2026

Kirjallinen menettely

Syyttäjälaitos kannattaa ehdotuksia kirjallisen menettelyn soveltamisalan laajentamisesta ja tuomittavan rangaistusmaksimin nostamisesta sekä pitää erityisen tervetulleena vastaajan mahdollisuutta luopua hiljaisesti oikeudestaan pääkäsittelyyn, koska se korostaa asianosaisautonomiää eli henkilön oikeutta itse päättää tarvitsemansa oikeusturvan tasosta. Perinteisissä prosessisäännöksissämme ei ole tätä näkökulmaa korostettu.

Syyttäjälaitoksen mielestä asianosaisautonomiää voitaisiin viedä tässä yhteydessä vielä pidemmällekin. Pitäisi säätää mahdollisuus käsitellä rikosasia vastaajan suostumuksella kirjallisessa menettelyssä silloinkin, kun tekoa ei ole tunnustettu, jos vastaaja kuitenkin suostuu siihen, että tuomioistuimelle tutustuu haastehakemukseen ja siinä nimettyyn todisteluun esitutkintapöytäkirjan avulla ja ottaa huomioon asiassa mahdollisesti annetut kirjalliset lausumat. Lisäedellytyksenä tälle olisi, että asia laatunsa ja selvyytensä vuoksi olisi sellainen, ettei suullinen käsittely oletettavasti toisi olennaista lisäselvitystä asiaan.

Poissaolokäsittely

Syyttäjälaitos kannattaa ehdotuksia poissaolokäsittelyn soveltamisalan laajentamisesta ja haastehakemuksessa nimetyn tai muulla tavalla vastaajan tietoon ennen käsittelyä saatetun todistelun vastaanottamisen mahdollistamisesta vastaajan poissaolosta huolimatta. Lisäksi 11 §:n 1 momenttiin lisätty periaateluontoinen virke, jonka mukaan asiat tulee käsitellä mahdollisimman tarkoituksenmukaisessa menettelyssä, on tärkeä kannustus tuomioistuimille siitä, että myös poissaolokäsittelyä koskevia säännöksiä tulisi soveltaa mahdollisimman usein.

Vaikutusten arviointia

Rikosprosessiketjun olemassa olevilla henkilöresursseilla ja olemassa olevalla lainsäädännöllä ei tällä hetkellä pystytä hoitamaan prosessiin saapuvia juttuja ilman

Valtakunnansyyttäjä

23.2.2026

SY/573/2026

olennaisia viiveitä ja rästytymistä. Lisäksi tiedossa on, ettei henkilöresursseihin ole tulossa lisäyksiä, vaan pikemmin vähennyksiä. Paras keino tehostaa ja nopeuttaa rikosprosessia ovatkin lainsäädäntömuutokset. Syyttäjälaitos pitää tehtävistään selviytymisen kannalta erityisen tärkeänä syyttämättäjättämispäätösten perusteluvelvollisuuden todellista keventämistä ja että tämä tavoite ilmenisi suoraviivaisemmin myös perusteluja koskevan säännöksen muotoilusta. Säästynyt työaika voitaisiin käyttää esitutkintavaiheen aikaisiin syyttäjän tehtäviin, joita ehdotetulla tutkinnanjohtajan ja syyttäjän yhteistyövelvollisuuden terävöittämisellä tavoitellaan ja jotka olisivat erityisen tärkeitä rikosprosessin sujuvoittamiseksi. Toivottavaa olisi ollut sekin, että hallituksen esityksessä olisi ollut rohkeampia esityksiä prosessin tehostamiseksi, sujuvoittamiseksi, monipuolistamiseksi ja asianosaisautonomian lisäämiseksi. Rikosprosessin nykyongelmat huomioon ottaen pelättävissä on, etteivät ehdotetut lainsäädäntömuutokset ole riittäviä niitä kokonaan ratkaisemaan.

Jukka Rappe

Apulaisvaltakunnansyyttäjä

Leena Metsäpelto

Valtionsyyttäjä

Tiedoksi

Yhteystiedot

Syyttäjälaitos, valtakunnansyyttäjän toimisto

Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki

Puhelin 029 56 20800, faksi 029 56 20888

valtakunnansyyttaja.syyttaja@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus

Leena Metsäpelto
Valtionsyyttäjä
Syyttäjälaitos
leena.metsapelto@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus

Jukka Rappe
Apulaisvaltakunnansyyttäjä
Syyttäjälaitos
jukka.rappe@oikeus.fi